

Сергій Віталійович СТЕПАНЕНКО

кандидат економічних наук, старший викладач кафедри міжнародних економічних відносин та фінансів, Харківський торговельно-економічний інститут Київського національного торговельно-економічного університету

ORCID ID: 0000-0002-6132-328X

E-mail: serg20105@gmail.com

Сергій Валентинович РУДЕНКО

кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри обліку та аудиту, Харківський національний технічний університет сільського господарства імені Петра Василенка

ORCID ID: 0000-0002-2874-1957

E-mail: oblikua7@gmail.com

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ОСНОВИ ТРАКТУВАННЯ СУТНОСТІ Й ОЦІНЮВАННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ПОДАТКОВОГО КОНТРОЛЮ В УКРАЇНІ

Степаненко, С. В. Концептуальні основи трактування сутності й оцінювання ефективності податкового контролю в Україні [текст] / Сергій Віталійович Степаненко, Сергій Валентинович Руденко // Український журнал прикладної економіки. – 2020. – Том 5. – № 1. – С. 49–56. – ISSN 2415-8453.

Анотація

Вступ. Формування податкової політики на засадах економічної ефективності, стабільності, прозорості й наближення її до міжнародних і європейських стандартів неможливе без ефективного податкового контролю. Перед податковим контролем як складовою податкової системи стоять завдання подолання нерівномірного розподілу податкового навантаження в економіці, вдосконалення неефективної системи податкових пільг, зменшення заборгованості зі сплати податків і зборів до бюджету з метою детінізації української економіки та легалізації доходів юридичних і фізичних осіб. Значимість податкового контролю особливо актуалізується через суттєву залежність доходів бюджетів всіх рівнів від податкової складової.

Метою статті є дослідження сутності й оцінка ефективності податкового контролю у забезпеченні фіскальної функції податкових надходжень.

Результати. Систематизація підходів до трактування сутності категорії «податковий контроль» дала змогу виділити інституційний, діяльнісно-цільовий і системний підходи, відповідно до яких податковий контроль виступає інститутом суспільного (державного) сектору, частиною податкової системи, цілеспрямованою діяльністю, спрямованою на забезпечення ефективного функціонування фінансової системи та економіки країни в цілому. За результатами аналізу кількісних показників податкового контролю (кількості перевірок і суми донарахованих зобов'язань, яка підлягає погашенню) виявлено, що протягом 2014-2019 рр. найбільш активними з позиції податкового контролю є м. Київ, де проводиться найбільша кількість перевірок і зафіксовані найбільші суми донарахованих грошових зобов'язань, які підлягають погашенню.

Висновки. З огляду на загальну динаміку податкових перевірок, протягом 2014-2019 рр. спостерігається низхідна їх тенденція, натомість як суми донарахованих грошових зобов'язань мають висхідну тенденцію, що зумовлено зростанням кількості податкових правопорушень і зростанням випадків ухиляння від сплати податку. З огляду на це запропоновано концептуальну модель гармонізації інтересів учасників податкових взаємовідносин в Україні, спрямовану на підвищення ефективності податкового контролю.

Ключові слова: податкова система, податкові надходження, податковий контроль, податкові перевірки, донараховані грошові зобов'язання.

Sergii STEPANENKO

Ph.D in Economic, senior lecturer of Department of International Economic Relations and Finance in Kharkiv Institute of Trade and Economics of Kyiv National University Of Trade And Economics

Serhii RUDENKO

Ph.D. (Economic Sciences), Associate Professor, Associate Professor of Department of Accounting and Audit, Kharkiv Petro Vasylenko National Technical University of Agriculture

CONCEPTUAL BASIS OF THE ESSENCE INTERPRETATION AND EVALUATION OF TAX CONTROL EFFECTIVENESS IN UKRAINE

Abstract

Introduction. *The formation of tax policy on the basis of economic efficiency, stability, transparency and its approximation to international and European standards is impossible without effective tax control. Tax control as a component of the tax system faces the task of overcoming the uneven distribution of the tax burden in the economy, improving the inefficient system of tax benefits, reducing arrears of taxes and fees to the budget to de-shadow the Ukrainian economy and legalize income of legal entities and individuals. The importance of tax control is especially relevant due to the significant dependence of budget revenues at all levels on the tax component.*

The purpose of the article is to study the essence and assess the effectiveness of tax control in ensuring the fiscal function of tax revenues.

Results. *Systematization of approaches to the essence interpretation of the category "tax control" allowed to identify institutional, targeted and systemic approaches, according to which tax control is an institution of the public sector, part of the tax system, targeted activities to ensure effective financial system and economy of the country as a whole. According to the analysis results of quantitative indicators of tax control (number of inspections and the amount of accrued liabilities to be repaid) it was found that during 2014-2019 the most active from the point of view of tax control is Kyiv, where are the largest number of inspections and the largest amounts accrued monetary liabilities to be repaid.*

Conclusion. *In view of the general dynamics of tax audits, during 2014-2019 there is a downward trend, while the amounts of accrued monetary liabilities have an upward trend, due to the growing number of tax offenses and increasing cases of tax evasion. Given this, a conceptual model of harmonization of the participants' interests in tax relations in Ukraine is proposed, aimed at improving the tax control effectiveness.*

Keywords: tax system, tax revenues, tax control, tax audits, accrued liabilities.

JEL classification: E63; H20

Вступ

У сучасних умовах обмеженості фінансових можливостей країни й необхідності інституціоналізації нових економічних взаємовідносин держави в особі податкових органів і господарюючих суб'єктів зростає роль податкового контролю як важливого елемента в системі забезпечення фінансово-економічної безпеки. Ефективний податковий контроль (важлива складова функціонування податкової системи в економічному й соціальному контексті), з огляду на необхідність забезпечення фінансових потреб держави, має базуватись на засадах формування максимально зручних і необтяжливих умов оподаткування бізнесу, в тому числі за рахунок подолання нерівномірного розподілу податкового навантаження в економіці, впорядкування системи планування,

організації і здійснення податкових перевірок, використання сучасних аналітичних інструментів їх проведення, сприяння підвищенню податкової культури, дисципліни у суспільстві й ефективності податкового адміністрування загалом.

Різні аспекти вивчення науково-практичних проблем контрольно-перевірочного процесу знайшли своє відображення в низці праць українських і зарубіжних дослідників. Теоретико-методологічні засади розвитку, організації і здійснення податкового контролю розроблені у фундаментальних працях В. Петті, А. Сміта, Д. Рікардо, Ф. Ноймарка, М. Алексеєнка, М. Туган-Барановського, А. Крисоватого, А. Лісового. Концептуальні основи дослідження ефективності податкового контролю й загальні засади її підвищення представлені в роботах вітчизняних дослідників, зокрема І. Басанцова, О. Воронкової, Б. Карпінського, Т. Мединської, В. Мельника, Л. Тарангул, А. Чередніченко та ін.

Мета статті

Метою статті є дослідження сутності й оцінка ефективності податкового контролю у забезпеченні фіскальної функції податкових надходжень.

Виклад основного матеріалу дослідження

Податкові надходження становлять основу надходжень Державного бюджету: за період 2014-2019 рр. частка податкових надходжень знаходиться в діапазоні 76,57 % – 81,76 % від загальної суми надходжень бюджету [1], тому від ефективності податкового контролю залежить рівень наповнюваності бюджету і його платоспроможність. Ефективність податкового контролю є однією з ключових умов забезпечення ефективності всієї системи податкового адміністрування.

У визначенні сутності податкового контролю доцільно виокремити інституційний, діяльнісно-цільовий і системний підходи, кожен з яких визначає специфіку досліджуваної категорії з позиції її елементів, функцій і місця в податковій системі (табл. 1). З огляду на наведені в табл. 1 трактування, податковий контроль у системі державного контролю необхідно розглядати як різновид державного фінансового контролю.

Таблиця 1. Систематизація підходів до трактування суті категорії «податковий контроль»

Під-хід	Визначення	Автор
Інституційний	«... організація контрольної діяльності з використання податкових зобов'язань, запобігання й припинення податкових правопорушень і відшкодування втрат бюджету, понесених через недотримання цих вимог в рамках реалізації встановлених заходів відповідальності»	О. Жигаленко [2]
	«... сукупність відносин, за яких і об'єкти, і суб'єкти контролю несуть відповідальність за дотримання чинного законодавства, за виконання своїх зобов'язань»	С. Богачов [3]
Діяльнісно-цільовий	«... один з видів фінансового контролю, що здійснюється у сфері державного управління оподаткуванням, який становить собою діяльність уповноважених державою суб'єктів по встановленню стану виконання вимог чинного податкового законодавства особами, на яких покладено обов'язок щодо обчислення, сплати, утримання й перерахування податків, зборів (обов'язкових платежів), виявленню відхилень у їх діяльності від встановлених вимог, їх припинення та усунення, а також по відновленню порушених прав держави та територіальних громад на своєчасне і повне одержання відповідних сум податкових платежів і недопущенню таких порушень у майбутньому»	Д. Рева [4]
	«... діяльність податкових органів щодо спостереження за відповідністю процесу організації платниками податків обліку об'єктів оподаткування, методики обчислення й сплати податків і податкових платежів за чинними нормативно-правовими актами сфери оподаткування, виявлення відхилень, допущених у ході виконання норм податкового законодавства та визначення впливу наслідків порушень на податкові зобов'язання»	П. Буряк, Б. Карпінський [6]

Під-хід	Визначення	Автор
Діяль-нісно-цільо-вий	«... цілеспрямована діяльність державних контролюючих органів у сфері оподаткування, яка реалізується через владні відносини обов'язкового характеру, направлена на підвищення ефективності й покращення роботи державних функцій, пов'язаних із грошовими та матеріальними ресурсами»	А. Вла-сова [5]
Системний	«... система заходів, яких вживають контролюючі органи з метою контролю правильності нарахування, повноти й своєчасності сплати податків і зборів, а також дотримання законодавства з питань виконання розрахункових і касових операцій, патентування, ліцензування й іншого законодавства, контроль за дотриманням якого покладено на контролюючі органи (органи державної податкової служби та митні органи)»	П. В. Мель-ник, Л. Л. Тара-нгул, З. С. Вар-налій [7]
	«... є частиною податкової системи (підсистеми), що включає взаємопов'язані елементи, які забезпечують її стійке функціонування й вирішення поставлених завдань, інститути та механізми, нормативно-правову базу, економічні відносини, органи (суб'єкти), котрі здійснюють податковий контроль, форми і методи його організації»	Г. Не-сте-ров [8]
	«... багатоаспектна міжгалузєва система спостереження державних контролюючих органів за фінансово-господарською діяльністю платників податків з метою об'єктивного забезпечення заданого рівня формування бюджету й встановлення її відповідно вимогам чинного законодавства»	Н. Б. Гу-сак [9]
	«... система дій і заходів в управлінні фінансами країни, які спрямовані на забезпечення додержання суб'єктами господарювання чинного законодавства з оподаткування з метою наповнення фінансовими ресурсами бюджетів усіх рівнів і державних цільових фондів»	А. Чере-днічен-ко [10]

Державний податковий контроль є суттєвим елементом державного регулювання економіки, обов'язковою умовою ефективного функціонування фінансової системи й економіки країни в цілому. Від ефективності податкового контролю значною мірою залежить економічний добробут держави та її безпека.

В науковій літературі державний податковий контроль в широкому значенні слова визначається як спеціальний спосіб забезпечення законності. До його основних задач відносяться забезпечення надходжень до бюджетів різних рівнів всіх передбачених законодавством податків і платежів, перешкоджання ухилянню від сплати податків (тобто податковий контроль виступає як перевірка виконання законів, виправлення помилок і порушень).

Податковий контроль як елемент управління оподаткуванням є необхідною умовою існування ефективної податкової системи; забезпечує зворотний зв'язок платників податків з органами державного управління, які наділені особливими правами й повноваженнями з усіх питань оподаткування. Податковий контроль – завершальна стадія податкового адміністрування, один з елементів методики планування податкових доходів бюджету. Податковий контроль як складова частина державного управління економікою має певну специфіку практики застосування і цільову спрямованість, що відрізняє його від інших видів контролю.

Оцінку ефективності податкового контролю з позиції фіскальної ефективності Державного бюджету здійснено на основі показників кількості перевірок і суми донарахованих грошових зобов'язань, яка підлягає погашенню, за період 2014-2019 рр. в цілому по Україні та в розрізі областей. За досліджуваний період кількість перевірок в цілому по Україні зменшується з 33613 у 2014 р. до 13877 у 2019 р. Зниження зумовлене як скороченням планових, так і позапланових перевірок (рис. 1). Сума донарахованих грошових зобов'язань, як свідчить висхідна динаміка лінії тренду, має нестійку тенденцію до зростання за досліджуваний період. У 2014 році на одну перевірку приходилося 236,9 тис. грн. донарахованих грошових зобов'язань, у 2015 р. – 212,9 тис. грн., у 2016 р. – 330,2 тис. грн., у 2017 р. – 850,4 тис. грн., у 2018 р. – 720,8 тис. грн., у 2019 р. – 947,5 тис. грн., що свідчить про підвищення ефективності податкових

перевірок. Профіль показників податкових перевірок за областями представлений на рис. 2 і рис. 3.

Рис. 1. Динаміка кількості перевірок і суми донарахованих грошових зобов'язань по Україні на 2014-2019 рр.

Джерело: побудовано за [11]

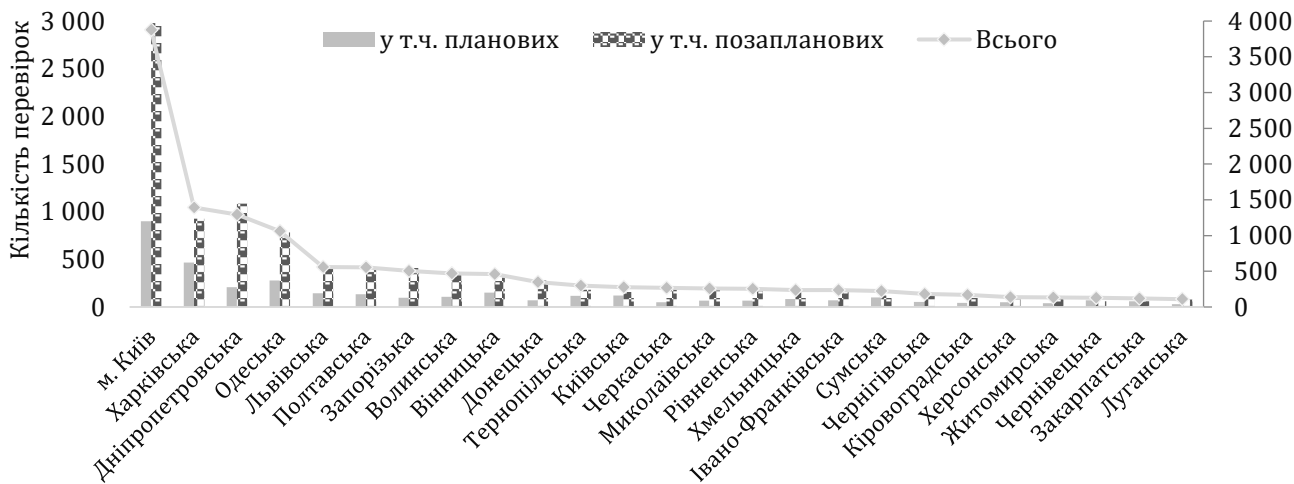

Рис. 2. Кількість податкових перевірок за областями, 2019 р.

Джерело: побудовано за [11]

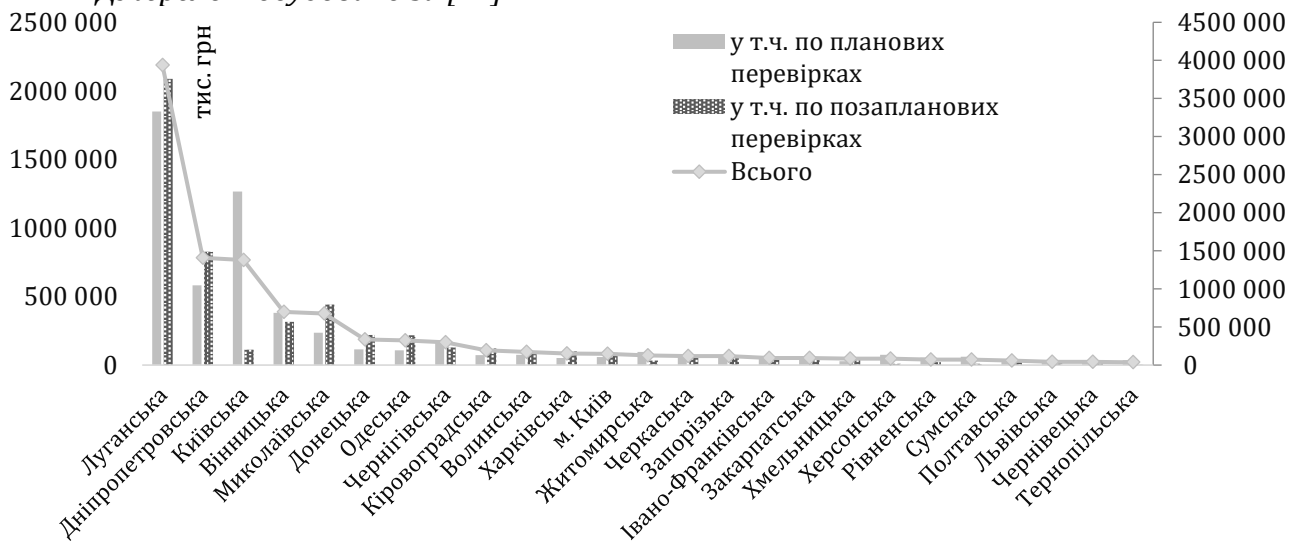

Рис. 3. Сума донарахованих грошових зобов'язань, яка підлягає погашенню, за областями, 2019 р.

Джерело: побудовано за [11]

Найбільша кількість податкових перевірок у 2019 році проведена у м. Київ – загальною кількістю 3878 (з них 899 планових і 2979 позапланових); Харківській – 1392 (з них 467 планових і 925 позапланових), Дніпропетровській – 1292 (з них 207 планових і 1085 позапланових), Одеській – 1060 (з них 279 планових та 781 позапланових) та Львівській області – 561 (з них 144 планових та 417 позапланових). Найменша кількість – в Херсонській (137, з них 50 планових та 87 позапланових), Житомирській (134, з них 41 планових та 93 позапланових), Чернівецькій (129, з них 70 планових та 59 позапланових), Закарпатській (118, з них 59 планових та 59 позапланових) та Луганській області (109, з них 30 планових та 79 позапланових), що пов'язано з рівнем ділової активності в цих регіонах.

В ретроспективному періоді 2014-2018 рр. п'ятірку регіонів з найбільшою кількістю перевірок сформували м. Київ, Дніпропетровська, Харківська, Львівська й Одеська області протягом всього періоду. Перелік регіонів з найменшою кількістю перевірок (до 2 % від загальної кількості перевірок по Україні) сформували: Житомирська, Луганська, Кіровоградська, Чернівецька, Закарпатська області (2014 р.); Чернівецька, Закарпатська, Житомирська, Донецька, Луганська (2015 р.); Житомирська, Чернівецька, Закарпатська, Донецька, Луганська (2016 р.); Херсонська, Донецька, Закарпатська, Чернівецька, Луганська (2017 р.); Кіровоградська, Херсонська, Закарпатська, Луганська, Чернівецька (2018 р.).

За показником суми донарахованих грошових зобов'язань, яка підлягає погашенню, за 2019 р. лідирує Луганська область (29,95 % від загальної суми донарахувань по Україні), Дніпропетровська (10,71 %), Київська (10,49 %), Вінницька (5,29 %), Миколаївська (5,14 %) (рис. 3). За попередні роки найбільша сума донарахованих грошових зобов'язань зафіксована у м. Київ (33,05 % у 2014 р., 35,08 % у 2015 р., 36,31 % у 2016 р., 13,77 % у 2017 р., 21,09 % у 2018 р.). Зазначені суми за іншими областями значно нижчі, порівняно з м. Київ.

Найменша сума донарахувань за 2014 р. по Сумській, Чернігівській, Житомирській, Луганській, Закарпатській областях; за 2015 р. – Сумській, Житомирській, Тернопільській, Закарпатській, Луганській областях; за 2016 р. – Черкаській, Рівненській, Чернівецькій, Закарпатській, Луганській областях; за 2017 р. – Житомирській, Тернопільській, Рівненській, Закарпатській, Чернівецькій областях; за 2018 р. – Івано-Франківській, Черкаській, Тернопільській, Рівненській, Закарпатській областях; за 2019 р. – Сумській, Полтавській, Львівській, Чернівецькій, Тернопільській областях. За період 2014-2019 рр. частка донарахованих грошових зобов'язань по кожній із вказаних областей не перевищує 1 % від загальної суми по Україні.

Висновки та перспективи подальших розвідок

Виявлені в результаті аналізу закономірності свідчать про те, що найбільша кількість податкових перевірок за період 2014-2019 рр. здійснюється в м. Києві, Харківській, Дніпропетровській, Одеській і Львівській областях. Найменша кількість – в Херсонській, Житомирській, Чернівецькій, Закарпатській, Луганській, Донецькій, Кіровоградській областях. Що стосується суми донарахованих грошових зобов'язань, то найбільша їх сума за період 2014-2018 рр. зафіксована також в м. Київ. Натомість у 2019 р., найбільша сума донарахованих грошових зобов'язань, яка підлягає погашенню, зареєстрована в Луганській області, в якій здійснено найменше перевірок, що свідчить про високу частку податкових порушень по області за підсумками 2019 р.

Протягом 2014-2019 рр. спостерігається підвищення ефективності податкового контролю в Україні з огляду на показник суми донарахувань, що приходиться на 1 перевірку. Проте, з іншої сторони, зростання цього показника може бути свідченням зниження податкової дисципліни. Дане твердження підтверджується високим рівнем тінізації економіки, який становить 23,8 % від загального обсягу ВВП [12].

Основними проблемами здійснення податкового контролю в Україні є:

присутність корупційної складової у вирішенні «проблемних» питань за результатами контролю податкових органів;

часто невиправдані завдання і методи контрольної роботи податкових органів;

відсутність податкової свідомості у платників податків, спрямованої на самостійне належне обчислення податкових зобов'язань, добровільну їх сплату;

низький рівень податкової культури платників податків, зумовлений насамперед постійними й численними нововведеннями у вітчизняному законодавстві, відсутністю завчасної поінформованості платників про очікувані зміни у ньому.

З огляду на існування ряду проблем в процесі перевірки, шляхами підвищення ефективності податкового контролю виступає гармонізація відносин між платниками податків і податковими органами у процесі здійснення податкового контролю. Концептуальна модель гармонізації взаємовідносин учасників податкового контролю має базуватися на таких першоосновах:

1) узгодження цілей учасників податкового контролю: створення сприятливого податкового середовища для ведення бізнесу на засадах зниження тягара оподаткування й гуманізації взаємовідносин учасників контрольно-перевірочного процесу для зняття напруги, утвердження порозуміння, уникнення конфліктів між учасниками контролю; забезпечення фінансових інтересів держави, ефективності адміністрування податків і зборів, підвищення податкової культури й дисципліни у суспільстві, виховання соціально відповідального платника податків у результаті підвищення ефективності податкового контролю;

2) узгодження можливостей учасників податкового контролю: вдосконалення механізмів і методів здійснення податкового контролю й підвищення його ефективності, забезпечення сплати до бюджету донарахованих за результатами перевірок податкових зобов'язань і штрафних санкцій; узгодження вимог органу контролю і обов'язків, прав і свобод суб'єкта господарювання; узгодження податкових надходжень і фінансових санкцій з платоспроможністю платника податків; забезпечення суспільної дисципліни та законності у процесі контрольно-перевірочної роботи;

3) узгодження інтересів учасників податкового контролю: формування позитивної громадської думки щодо контролюючих органів, підвищення податкової свідомості платників на засадах добровільної сплати податків; встановлення оптимального рівня оподаткування, що відповідає соціально-економічним інтересам держави, і є прийнятним для платників податків з огляду на визначений рівень податкового навантаження; зниження тиску податкового контролю на бізнес при підвищенні податкової культури та дисципліни у підприємницькому середовищі; співпраця громадських організацій і платників податків з податковими органами.

Перспективами дослідження в даному напрямку є пошук резервів підвищення ефективності податкового контролю на основі гармонізації відносин між платниками податків і податковими органами у процесі здійснення податкового контролю.

Список літератури

1. Доходи держбюджету України. Веб-сайт. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/finance/budget/gov/income/2019/>
2. Жигаленко О. В. Ефективність податкового контролю в Україні : автореф. дис. ... канд. екон. наук : спец. 08.00.08. Київ, 2009. 24 с.
3. Богачев С. И. Налоговый контроль в Республике Казахстан и направления его совершенствования : автореф. дис. ... канд. экон. наук : спец. 08.00.10. Караганда, 2006. 31 с.
4. Рева Д. В. Правове регулювання податкового контролю в Україні : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.07. Харків, 2005. 20 с.
5. Власова А. В., Понамарчук О. М. Сутність та функції податкового контролю. *Юридичний вісник*. 2011. №2. С. 107-113.
6. Податковий контроль: підручник / Буряк П. Ю., Карпінський Б. А., Залуцька Н. С., Білінський В. З. Київ: Хай-Тек Прес, 2007. 608 с.

7. Економічна безпека: навчальний посібник / [З. С. Варналій, П. В. Мельник, Л. Л. Тарангул та ін.]; за ред. З. С. Варналія. Київ: Знання, 2009. 647 с.
8. Нестеров Г. Г. Развитие механизмов налогового контроля в системе обеспечения экономической безопасности России : автореф. дис. ... канд. экон. наук : спец. 08.00.10. Москва, 2009. 26 с.
9. Гусак Н. Б., Гусак Ю. Д. Контроль податкових органів за діяльністю підприємств: навчальний посібник. Київ: Центр учбової літератури, 2007. 320 с.
10. Чередніченко А. П. Податковий контроль в умовах трансформаційної економіки України : автореф. дис. ... канд. экон. наук : спец. 08.04.01. Одеса, 2005. 18 с.
11. Контрольно-перевірочна робота. Веб-сайт. URL: <https://www.tax.gov.ua/diyalnist-/pokazniki-roboti/kontrolno-perevirochna-robota/>
12. Тіньова економіка в Україні. Веб-сайт. URL: <https://bank.gov.ua/news/all/doslidjennya-tinovoyi-ekonomiki-v-ukrayini--mayje-chvert-vvp--abo-846-mlrd-griven--perebuvaye-v-tini>

References

1. Revenues of the state budget of Ukraine. Веб-сайт. Available at: <https://index.minfin.com.ua/ua/finance/budget/gov/income/2019/>
2. Zhyhalenko, O. V. (2009). *Efektivnist' podatkovoho kontroliu v Ukraini*. [Effectiveness of tax control in Ukraine]. Abstract of Ph.D. Thesis. 08.00.08. Kyiv. Ukraine.
3. Bogachev, S. I. (2006). *Nalogovyy kontrol' v Respublike Kazahstan i napravleniya ego sovershenstvovaniya*. [Tax control in the Republic of Kazakhstan and the directions of its improvement]. Abstract of Ph.D. Thesis. 08.00.10. Karaganda. Republic of Kazakhstan.
4. Reva, D. V. (2005). *Pravove rehuliuвання podatkovoho kontroliu v Ukraini*. [Legal regulation of tax control in Ukraine]. Abstract of Ph.D. Thesis. 12.00.07. Kharkiv. Ukraine.
5. Vlasova, A. V. and Ponamarchuk, O. M. (2011). «The essence and functions of tax control». *Yurydychnyj visnyk*. no. 2, pp. 107-113.
6. *Podatkovyy kontrol'*. (2007). [Tax control]. Buriak, P. Yu., Karpins'kyj, B. A., Zaluts'ka, N. S., Bilins'kyj, V. Z. Khaj-Tek Pres. Kyiv. Ukraine.
7. Varnalij, Z. S., Mel'nyk, P. V., Taranhul, L. L. et al. (2009). *Ekonomichna bezpeka* [Economic security]. In Varnalij, Z. S. (ed.). *Znannia*. Kyiv. Ukraine.
8. Nesterov, G. G. (2009). *Razvitie mehanizmov nalogovogo kontrolja v sisteme obespechenija jekonomicheskoy bezopasnosti Rossii*. [Development of tax control mechanisms in the system of ensuring economic security of Russia]. Abstract of Ph.D. Thesis. 08.00.10. Moscow. Russia.
9. Husak, N. B. and Husak, Yu. D. (2007). *Kontrol' podatkovykh orhaniv za diial'nistiu pidpriemstv*. [Control of tax authorities on the activity of enterprises]. *Tsentr uchbovoi literatury*. Kyiv. Ukraine.
10. Cherednichenko, A. P. (2005). *Podatkovyy kontrol' v umovakh transformatsijnoi ekonomiky Ukrainy*. [Tax control in the conditions of transformational economy of Ukraine]. Abstract of Ph.D. Thesis. 08.04.01. Odessa. Ukraine.
11. Inspection work. Веб-сайт. Available at: <https://www.tax.gov.ua/diyalnist-/pokazniki-roboti/kontrolno-perevirochna-robota/>
12. The shadow economy in Ukraine. Веб-сайт. Available at: <https://bank.gov.ua/news/all/doslidjennya-tinovoyi-ekonomiki-v-ukrayini--mayje-chvert-vvp--abo-846-mlrd-griven--perebuvaye-v-tini>

Стаття надійшла до редакції 15.12.2019 р.